

Ion Zamfirescu, Elena Deleanu, Angela Ioan, Corado Negreanu, Valentin Silvestru, Ștefan Cazimir, Mircea Marin

Cercul de critică și teorie teatrală

În dezbatere Spectacolul „Regele Lear“ de Shakespeare la Teatrul Giulești

În seara zilei de luni 20 iulie 1988 s-a semnat actul de naștere a Cercului de critică și teorie teatrală al revistei „Teatrul“, cerc a cărui personalitate se va impune cu siguranță în viața teatrală românească. Cercul se înscrie între acțiunile revistei „Teatrul“, alături de cenaclul de dramaturgie și de periodicele întâlniri cu cititorii organizate în teatrele din țară. După cum au arătat organizatorii, cercul de critică și teorie teatrală reprezintă o prielnică ocazie de formare și lansare a viitorilor critici de teatru. Cuvintele de deschidere au aparținut redactorului-șef al revistei „Teatrul“, Ion Cristoiu, și coordonatorului cercului, criticul Constantin Radu-Maria, care au argumentat înființarea acestuia, au arătat scopul și direcțiile de evoluție. Astfel, se dorește ca cercul să fie locul punerii în dezbatere a unor studii și eseuri teatrale, spectacole, creații aparținând unor personalități ale teatrului românesc — actori, regizori, critici teatrali.

Prima ședință a fost dedicată spectacolului-eveniment al stagiunii giuleștene, un spectacol de referință între montările operelor shakespeareiene în țara noastră, **Regele Lear** în regia lui Mircea Marin. Cauza punerii în dezbatere a fost, pe lângă exemplaritatea pe care o deține pe scena românească, și faptul că spectacolul a stîrnit opinii diverse, contradictorii. În spiritul cercului, ca loc de formare și afirmare a tinerilor critici teatrali, coordonatorul întâlnirii a dat cuvîntul lui Ioan Cristescu, secretarul cercului, student în anul III la Facultatea de Filologie din București.

Atacînd problema raportului text-spectacol, criticul și-a pus întrebarea dacă prin spectacol se citește sau nu literaritatea textului, ajungînd la concluzia că, în cazul spectacolului giuleștean, raportul este de complementaritate, și aceasta este una dintre cauzele unității și omogenității sale, favorizată și de viziunea clară, rotundă, a regizorului, și de interpretarea, fără note discordante, a actorilor. Avem în față o profundă tragedie ontologică, cu certă modernitate, țesută foarte fin în textura spectacolului și dată de grila existențialistă pe care se construiește. În persoana lui Lear avem de-a face cu Omul în căutarea adevărului, în devenirea sa de la „pour soi“ — la „en soi“. În discuție intervine Carmen Firan, care semnalează sursa posibil folclorică a tragediei (motivul tatălui care-și împarte averea în trei) și transformarea motivului de către Shakespeare într-o producție cultă. Elogiul său s-a îndreptat spre regie, arătînd traiectoria unitară și cursivitatea spectacolului de la început pînă la sfîrșit.

Luînd cuvîntul, Ion Cristoiu și-a propus să dea o explicație situației provocate de spectacol: „De ce n-a plăcut spectacolul?“ răspunsul fiind că, de la Jan Kott, ideea modernizării prin politizare domină montările și astfel, pentru public, s-a creat un orizont de aș-

teplare pe care spectacolul de la Giulești l-a înșelat prin întoarcerea la Shakespeare. Modernitatea trebuie văzută și în filonul existențialist ce traversează această dramă a cunoașterii, în care oamenii se amăgesc (Lear, Gloucester) și descoperă, prin fapte, realitatea. „Regăsim un Shakespeare psihologic“.

Punctul de vedere al lui Paul Tutun-giu a contrazis părerile anterioare. După opinia Domniei sale, lectura lui Shakespeare s-a făcut în spirit neo-renascentist, într-o cheie etică, de încredere în om, în posibilitățile lui, în sensul celui mai profund umanism.

„Nu este existențialistă, nu este de tip antic, este o pleasă renașcentistă“, deodată în acest sens de către regizor, va spune Paul Cornel Chitic. Există în spectacol o serie mare de tragedii, chiar fiicele bătrînului Lear, Goneril și Regan, avîndu-și tragedia lor. Montarea îndeplinește condițiile validării, fiind propulsată în galeria spectacolelor de viață lungă, tocmai pentru că propune o imagine a autorului nouă! Cea de psiholog“, continuă criticul.

În această atmosferă, cu profunzimea cu care ne-a obișnuit, Valentin Silvestru a oferit spre meditație cîteva întrebări-cheie: „Ce este un critic teatral? Care este rostul lui?“ „Despre spectacol, mi-am spus părerea în presă. Și este pozitivă. Salut reușita trupel giuleștene“, după părerea Domniei sale, reușita fiind competitivă pe plan european.

Prof. Ion Zamfirescu a semnalat cu pătrundere în continuare meritul incontestabil al spectacolului, acela de a fi shakespeareian și prin formă și prin conținut. „Este o dramă a regenerării, convertită spre final într-o apoteoză a niștii, sinonimă cu iluminarea. Simplitatea decorului și a mijloacelor scenice supuse unei viziuni regizorale încheiate conferă calitate augmentată și de înțînirea cu o trupă serloasă, vie și, mai ales, cu actorul excepțional, pentru un rol excepțional, Corado Negreanu.“ În altă ordine de idei, decanul criticii teatrale românești a salutat inițiativa revistei „Teatrul“ de a înființa acest cerc și a subliniat importanța acestuia în peisajul teatral românesc.

Pus inițial în dilemă de către spectacol, Bogdan Popescu a căutat și a găsit modernitatea acestuia în lipsa de artificialitate. „Este o întoarcere la firescul sentimentelor“, integrată într-un ansamblu ideologic de veritabil umanism. Elogiul său s-a îndreptat spre interpretul principal, Corado Negreanu, și spre regizorul Mircea Marin.

Pornind de la afirmația că: „este o dramă a ispășirii unei erori de decizie, de evaluare a lumii în care trăiește“, Cristina Dumitrescu, fără a manifesta adeviziune totală, a evidențiat trei impor-

tante calități ale spectacolului, calități ce implică, după părerea sa, tot atîtea riscuri. Relevă în acest sens discreția metaforei și a interpretării, faptul că nu s-a procedat în evidențierea momentelor mari ale plesei, ceea ce este pozitiv pînă în punctul în care există riscul căderii în monotonie și, de asemenea, semnalează că nu s-a extras drama lui Lear din contextul problematic, ci s-a lucrat prin individualizarea dramei fiecărui.

În încheierea dezbaterilor, criticul Constantin Radu-Maria a dat citire unui eseu prilejuit de montarea de la Giulești, eseu ce debutează printr-o invitație: „Pentru a vedea drama bătrînului rege Lear pe scena Teatrului Giulești, trebuie să te cureți de impuritățile cotidianului“. Regele Lear este o dramă a omului în devenirea sa întru cunoaștere. Analizînd scenografia, el a relevat faptul că tronul trece printr-o suită exemplară de simboluri, ca semnificație a devenirii umane: tron, colibă a lui Tom nebulun, obiect de tortură pentru Kent și Gloucester, pat de odihnă și pat mortuar, culminînd cu emblematica imagine din final: catafalca comună, totul într-o fericită unitate stilistică și semantică cu ideea regizorală. Dacă iconografia creștină ne-a obișnuit cu imaginea maternității, în finalul spectacolului se conturează emblematic, statuar, imaginea paternității, va sublinia criticul Constantin Radu-Maria.

Invitată să vorbească, directoarea Teatrului Giulești, Elena Deleanu, și-a exprimat satisfacția de a găzdui această importantă acțiune a revistei „Teatrul“.

Interpretul principal, Corado Negreanu, a mărturisit: „Despre personaj eu am spus totul în spectacol“, însă a adresat viitorilor critici rugămîntea de a respecta munca celor ce au realizat un spectacol, căci orice montare este o aventură cu rezultat imprezizibil, iar destinul unui actor sau regizor depinde adesea de părerea criticii.

Despre spectacol, Mircea Marin nu a adăugat decît faptul că acesta nu s-a dorit o demonstrație, ci o întoarcere, pe baza unor coordonate și afinități culturale, la Shakespeare.

În încheiere, Constantin Radu-Maria a mulțumit tuturor celor prezenți la înțînire și a adresat o invitație pentru viitoarea ședință de lucru.

Au mai participat: prof. Ștefan Cazimir, Ludmila Patlanjoglu, Victor Parhon, Constantin Ciubotaru, Miruna Runcan ș.a.

Ioan VALERIU